

Inhoud

Woord vooraf	13
Hoofdstuk 1 – Beschouwingen bij veertig jaar criminologische wetenschappen in Leuven. Een rondetafelgesprek	17
<i>Tom Daems en Frank Hutsebaut</i>	
Criminologie in de jaren zeventig	17
De jaren tachtig en verder: weerslag, evenwicht, synthese	21
De band wetenschap en werkveld	23
Beleidsgericht onderzoek: van taboe tot vanzelfsprekendheid	25
Hoofdstuk 2 – Durkheim over de evolutie van de straf	27
<i>Lieven Vandekerckhove</i>	
1. Inleiding	27
2. Deux lois de l'évolution pénale	28
2.1 Eerste wet: <i>“De intensiteit van de straf is groter naarmate de samenleving van een lager type is en naarmate de centrale macht absoluter is”</i>	28
2.1.1 Naarmate de samenleving van een lager type is	28
2.1.2 Naarmate de centrale macht absoluter is	29
2.2 Tweede wet: <i>“De vrijheidsberovende straf, voor een periode die varieert naar de ernst van het misdrijf, wordt hoe langer hoe méér het normale type van repressie”</i>	30
3. Verklaring van de tweede wet	30
4. Verklaring van de eerste wet	33
5. Tot slot	34
Hoofdstuk 3 – Hoe de criminologie zich laaft aan de sociologie: de (vrijheids)straf als illustratie	35
<i>Tom Daems en Luc Robert</i>	
1. Opsluiting bekijken met een sociologische bril	35
1.1 De gevangenis, een institutie sui generis?	36
1.2 ‘Poreuze muren’: gevangenis en samenleving	38

6 ► Inhoud

2.	De bestraffingssociologie	39
2.1	Het revisionisme: de kritische kijk op het straf- en controleapparaat	39
2.2	De Eliaasiaanse uitdaging	41
2.3	Pluralisme en fragmentering	42

Hoofdstuk 4 – De vruchtbare insteek van de antropologie in de criminologie 45

Johan Leman

1.	Gedragingen ‘spreken’	45
2.	Acht velden	47
2.1	Stedelijke ‘Black’-jongerenbendes	47
2.2	De veelgelaagdheid en elasticiteit van de multi-etnische stedelijke buurten	48
2.3	No-go zones	48
2.4	Informeel interne rechtspraak in etnisch-marginale groepen	49
2.5	De grootstedelijke relaties	49
2.6	Vormen van extremisme die naar criminaliteit neigen	50
2.7	‘Governance’ en culturele inbedding van maffieuze organisaties	50
2.8	De mensenhandel en -smokkel	51
3.	Hoe ver gaat het participeren?	51
4.	Conclusie	52

Hoofdstuk 5 – Beschouwingen over de psychologie in de criminologie 55

Stefan Bogaerts, Emilie Michaux en Geert Vervaeke

1.	Mensvisie	56
2.	Waarden	57
3.	Uitdagingen in onderzoek	58
4.	Relatie onderzoek – praktijk	58
5.	Rechtspraktijk	59

Hoofdstuk 6 – Bestuurskunde en criminologie. Een pleidooi voor wankele benaderingen 63

Jeroen Maesschalck

1.	Inleiding	63
2.	Vruchtbare uitwisselingen tussen criminologie en bestuurskunde: enkele voorbeelden	64
3.	Putten uit de managementliteratuur: een vaak frustrerende ervaring	66
4.	Twee problematische benaderingen	67
5.	Een pleidooi voor ‘wankel beleid’	69
6.	Contextgevoelig wankel beleid in theorie en praktijk	71
7.	Besluit	73

Hoofdstuk 7 – Historische criminologie in breedhoekperspectief	75
<i>Stef Christiaensen</i>	
1. Een tijdsgewricht als vruchtbare wetenschappelijke biotoop	75
2. Een meerzijdige historische criminologie	77
2.1 Uitgaand van een ruime definiëring	77
2.2 Wetenschapsgeschiedenis	78
2.3 Op- en neergaan van (verklaringen voor) criminaliteit	80
2.4 Processen van bepaling en benoeming van criminaliteit	82
2.5 Evolutie van de maatschappelijke reacties	83
3. Meerwaarde van de historische criminologie	85
4. Besluit	87
Hoofdstuk 8 – Forensische wetenschappen, criminalistiek en criminologie: bondgenoten?	91
<i>Wim Van de Voorde, Jean-Jacques Cassiman en Jan Tytgat</i>	
1. Van waar komen we?	91
2. Waar staan we?	92
3. Waar naartoe?	95
4. Besluit	99
Hoofdstuk 9 – De integratie van strafrechtsgeleerdheid en criminologische wetenschap: requiem voor een droom?	101
<i>Frank Verbruggen</i>	
1. Geïntegreerde strafrechtswetenschap een kwarteeuw na Fijnauts reanimatiepoging	101
2. Sterktes	103
2.1 Juristen en beleidsmensen zijn vragende partij	103
2.2 Gedeelde machtskritische en controlerende functie	104
3. Zwaktes	105
3.1 Gevaar van instrumentalisering	105
3.2 Vervreemding van juristen van de postmoderne criminologie	106
3.3 Criminologie werd te groot en is toch te klein	107
4. Mogelijkheden	107
4.1 Verwetenschappelijking van het juridisch onderzoek	107
4.2 Institutionele banden	108
4.3 Onderwijshervormingen	108
4.4 Behoeften van het beleid	109
5. Bedreigingen	110
5.1 Zelfbewust academisch personeel en verkokering	110
5.2 Vervreemding tussen wetenschap en beleid	111
5.3 Rekrutering van toponderzoekers	111
6. Besluit: symbiose is niet uit den boze	111

Hoofdstuk 10 – Als ‘meten’ niet noodzakelijk ‘weten’ is, hoe kunnen we dan beter ‘meten’ om meer te ‘weten’? Methodologische kanttekeningen bij het meten van criminaliteit en onveiligheid	115
<i>Stefaan Pleysier en Lieven Pauwels</i>	
1. Inleiding	115
2. Van durven (beter) ‘meten’...	116
3. ... naar meer ‘weten’? Speerpunten voor een meer actuele criminografie	119
3.1 Eerste speerpunt: minder dataverzameling, meer (secundaire) analyse	120
3.2 Tweede speerpunt: meer aandacht voor de microcontext van het beantwoorden van een vraag	120
3.3 Derde speerpunt: een multimethodologische aanpak	121
3.4 Vierde speerpunt: aansluiten bij internationaal criminografisch en methodologisch onderzoek	122
4. Besluit	122
Hoofdstuk 11 – Preventie en veiligheid in het herfsttij der moderniteit	125
<i>Johan Deklerck</i>	
1. Herfsttij der moderniteit...	125
2. ... en de opkomst van preventie en veiligheid	127
3. Drie fasen in de ontwikkeling rond preventie en veiligheid	127
4. Het huidige preventie- en veiligheidslandschap	129
5. Van preventielandschap tot preventiepiramide	131
6. De preventiepiramide	132
6.1 Opbouw	132
6.2 Attitudevorming en structurele maatregelen	134
6.3 Beleidsterugkoppeling	134
6.4 Finaliteit	134
6.5 Specifiek, algemeen, fundamenteel, integraal	135
7. Conclusie	135
Hoofdstuk 12 – Ik heb het nog zo gezegd. Op de grens van predictieonderzoek en preventie	137
<i>Dieter Burssens en Peter Goris</i>	
1. Gecontesteerd maar noodzakelijk	137
2. Voorspellen op verschillende niveaus	138
3. Predictie en preventie	139
4. Predictieonderzoek op de tijdslijn van probleemontwikkeling	139
5. Vals-positieven als slachtoffer van de vals-negatieven?	141
6. Doelstellingen verschuiven onder druk van predictieonderzoek	142
7. Predictieonderzoek in ‘the risk society’	143

Hoofdstuk 13 – De politie: een onderzoeksdomein van de (Leuvense) criminologie, nu en in de toekomst	147
<i>Frank Hutsebaut en Franky Goossens</i>	
1. Ter inleiding: politie en (Leuvense) criminologie	147
2. De Belgische reguliere politie: een (zeer) korte schets	150
3. Enkele vaststellingen over twintig jaar politie	153
4. Bij wijze van besluit een blik op de toekomst: politie, een blijvend aandachtspunt voor criminologisch onderzoek	158
Hoofdstuk 14 – Internationale politiesamenwerking als domein van criminologisch onderzoek: de Euregio Maas-Rijn als laboratorium	163
<i>Dirk Van Daele</i>	
1. Inleiding	163
2. De internationale politiële informatie-uitwisseling in de Euregio Maas-Rijn	164
2.1 Het belang van internationale politiële informatie-uitwisseling	164
2.2 De gemeenschappelijke politiecentra	165
2.2.1 De juridische grondslag	165
2.2.2 Het Euregionaal Politie Informatie en Coördinatie Centrum	166
3. De institutionele uitbouw van de operationele internationale politiesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn	167
3.1 Het uitgangspunt	167
3.2 <i>Joint Hit Teams</i>	168
3.3 Naar een Euregionale Recherche?	169
4. De internationale politiesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn in het perspectief van een Euregionale criminele politiek	171
4.1 De belemmerende factoren voor een Euregionale criminele politiek	171
4.2 Het voor een Euregionale criminele politiek vereiste institutionele raamwerk	172
5. Besluit	173
Hoofdstuk 15 – Why is illicit opium production concentrated in Afghanistan and Burma?	177
<i>Letizia Paoli</i>	
1. In Search of an Explanation	177
2. The Lack of Government Control	179
3. The Strength of Premodern Ties	181
4. International Developments...	182
5. ... and Domestic Ones: The Advantages of Opium Poppy Cultivation...	183
6. ... and the Rise of Quasi-State Authorities	185
7. Policy Implications	187

Hoofdstuk 16 – Jeugdcriminologie en jeugdrecht: een vruchtbare interactie?	191
<i>Johan Put, Marieke Franssens, Marjan Rom en Sofie Troonbeeckx</i>	
1. Inleiding	191
2. Algemeen	192
2.1 Wetenschap en recht	192
2.2 Jeugdcriminologie en kinderrechten	193
3. Criminaliseringsprocessen	193
4. Begrip delinquentie – Schuld en minderjarigheid	196
5. Aanpak van delinquentie	197
5.1 Besluitvorming	197
5.2 Jeugddetentie	199
6. Conclusie	201
Hoofdstuk 17 – Jeugdzorg: een debat voorbij de criminaliteit	205
<i>Rudi Roose</i>	
1. Inleiding	205
2. Jeugdzorg als vorm van preventie	205
3. Een uitdijende preventienotie als motor voor de jeugdzorg	207
4. Problemen met preventie	208
5. Beheersing in de actuele context	210
6. Besluit: een debat voorbij de criminaliteit	212
Hoofdstuk 18 – Jeugdcriminologie. Nood aan rustige vastheid in paniek over jeugdcriminaliteit	215
<i>Lode Walgrave</i>	
1. Criminologie	216
2. Jeugd in de jeugdcriminologie	218
3. Een dubbelzinnige normstelling en -handhaving	220
4. Jeugdcriminologie en andere wetenschappen over jeugd	221
5. Wetenschappelijk onderzoek in de jeugdcriminologie	222
6. Acute maatschappelijke relevantie	223
Hoofdstuk 19 – Psychosociale effecten van vrijheidsberoving – Dertig jaar later	225
<i>Sonja Snacken</i>	
1. Inleiding	225
2. Wetenschappelijke resultaten	225
3. Invloed op de Europese standaarden voor behandeling van gedetineerden	229
4. Invloed op de Belgische regelgeving en het penitentiaire beleid	231
5. Conclusie	233

Hoofdstuk 20 – Internering in Vlaanderen anno 2010: ondanks het goede nieuws nog steeds mensonwaardig	237
<i>Joris Casselman</i>	
1. Het goede nieuws	238
1.1 Uitbouw van een specifiek hulpverleningsnetwerk	238
1.2 Nieuwe interneringswet in 2007	240
2. Het slechte nieuws	241
2.1 Wetgeving	241
2.2 Psychiatrisch deskundigenonderzoek in strafzaken	242
2.3 Hulpverlening	243
2.4 Preventie	244
2.5 Opleiding	244
2.6 Wetenschappelijk onderzoek	245
3. Besluit	246
Hoofdstuk 21 – (Herstel)recht en criminologie. Toelichting bij een herstelgerichte dagvaarding	249
<i>Leo Van Garsse</i>	
1. Ter inleiding: over het gebruik van gemeenplaatsen	249
2. Over de wetenschappelijkheid van het herstelrecht	250
3. Bemiddeling als mogelijkheid, maar laten we duidelijk zijn	251
4. Over privaat en publiek belang	253
5. Herstelgerichte dagvaarding: staat of gemeenschap?	255
6. Op zoek naar een passende kwalificatie	256
7. Nog even na-mijmeren	257
Hoofdstuk 22 – Slachtofferschap als sociaal proces	261
<i>Ivo Aertsen</i>	
1. Victimologisch onderzoek in Leuven	261
2. Betekenisverlening als sleutelement in de slachtofferervaring	263
3. Betekenisverlening als een sociaal proces	265
4. Betekenisverlening en maatschappelijke emancipatie	268
5. Ter afronding: de getuigenis	270
Hoofdstuk 23 – Forensisch welzijnswerk: scharnier tussen het strafrecht en recht op maatschappelijke dienstverlening	273
<i>Maria Bouverne-De Bie</i>	
1. Conceptuele origines van het welzijnswerk	273
2. Patronage als grondpatroon van welzijnswerk	274
3. Van reclassering naar forensisch welzijnswerk	275
4. Forensisch welzijnswerk: scharnier tussen strafrecht en welzijnswerk	277

12 ► Inhoud

5. Van forensisch welzijnswerk naar algemeen welzijnswerk	278
6. Forensisch welzijnswerk en het recht op maatschappelijke dienstverlening	279
Hoofdstuk 24 – Hubertus Johannes Heijboer (1921-2002): een grote vriend van Leuven	281
<i>Cyrille Fijnaut</i>	
1. Hoezo een grote vriend van Leuven?	281
2. Een schets van zijn loopbaan	283
3. Zijn tijd bij de <i>maquisards wallons</i> in de Ardennen en zijn verblijf in het strafkamp <i>Dora</i>	288
4. Zijn verbreiding van de criminologie in politie- en justitiekringen	292
5. Zijn toepassing van de criminologie op een aantal terreinen	295
5.1 De evolutie van de misdaad en de inrichting van de recherche	296
5.2 Nieuwe ontwikkelingen bij het politiewezen in het buitenland	297
5.3 De opkomst en regulering van de particuliere politie	300
5.4 De opbouw van de Regionale Identificatie Centrale	301
6. Slotsom: inderdaad een grote vriend van Leuven	302
Academische bibliografie Johan Goethals	307
Auteurs	317
Tabula gratulatoria	321